

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YAZINSAL METİNLER: GAZİ ÜNİVERSİTESİ TÖMER YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE SETİ C1 DÜZEYİ ÖRNEĞİ*

 Mehmet ER^a

Özet

Türkçenin yabancı/ikinci dil olarak öğretiminde anlama ve anlatma becerileri olarak nitelendirilen dört temel beceriyi geliştirme yollarından biri, ders kitaplarında kullanılan okuma ve dinleme metinleridir. Genelde dil öğretimi özelde yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan anlama metinlerini, özgün (otantik) ve özgün olmayan metinler olarak ikiye ayırabiliriz. Bu metinlerin seçimi ve materyal olarak kullanımı dil öğretiminin temel ilkelerine uygun olarak yapılmalıdır. Bununla birlikte dil düzeyi, hedef yeterlikler, kültürlerarasılık, ölçme-değerlendirme kriterlerine uygunluk gibi unsurlar; öğretim materyallerinde kullanılacak metin seçimini etkilemektedir. Dilin estetik kullanımının söz konusu olduğu edebî metinler, diğer metin türleri gibi otantik ve yapılandırılmış/sadeleştirilmiş metin olarak dil öğretim materyallerinde kullanılabilir. Bu eserlerin yazılış amaçları dil öğretmek olmamakla birlikte özellikle orta ve ileri düzeylerde okuma/dinleme materyali olarak kullanılmaları oldukça yaygındır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapılarak Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar için Türkçe Öğretimi Seti C1 Düzeyi kitabı incelenmiştir. Gazi Üniversitesi TÖMER C1 kitabındaki yazınsal okuma ve dinleme metinlerinden hareketle bu metinlerin hangi dil becerilerinde kullanılması gerektiği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe öğretimi, Yazınsal metinler, Materyal geliştirme, Metin değiştirim.

LITERATURE TEXTS IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS: GAZİ UNIVERSITY TÖMER TURKISH SET FOR FOREIGNERS C1 LEVEL EXAMPLE

Abstract

One of the ways to develop the four basic skills, which are defined as comprehension and expression skills in teaching Turkish as a foreign/second language, is reading and listening texts used in textbooks. In general, we can divide the comprehension texts used in language teaching, especially in teaching Turkish to foreigners, as original (authentic) and non-original texts. The selection and use of these texts as materials should be done in accordance with the basic principles of language teaching. In addition, factors such as language level, target competencies, interculturality, compliance with assessment-evaluation criteria; affects the choice of text to be used in teaching materials. Literary texts, in which the aesthetic use of language is in question, can be used in language teaching materials as authentic and structured/simplified texts like other text types. Although the

* Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulan bildiriden genişletilerek üretilmiştir.

^a Öğr. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, Rektörlük, TÖMER Müdürlüğü, mer@gazi.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 20.10.2022, Makale Kabul Tarihi: 09.12.2022

purpose of writing these works is not to teach language, it is quite common to use them as reading/listening material, especially at intermediate and advanced levels. In this study, Gazi University TÖMER Turkish Teaching Set for Foreigners C1 Level book was examined by making document analysis from qualitative research methods. Based on the literary reading and listening texts in the Gazi University TÖMER C1 book, it has been discussed in which language skills these texts should be used.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, Literary texts, Material development, Text replacement.

Giriş

Dil öğretimi; temel becerilerin geliştirilmesi, öğretimde uygulanan yöntem ve stratejiler, sınıf içi iletişim ve kültürlerarasılık, öğreticinin alan bilgisi ve pedagojik yeterlikleri, ölçme-değerlendirme ve hazırlanan ders materyalleri ile birlikte bütünsel bir şekilde ilerlemelidir. Bu alt başlıklardan birinde herhangi bir eksiklik olması durumunda öğretim ve öğrenimin sekteye uğraması kaçınılmazdır. Materyal geliştirme, dil öğretiminin en önemli unsurlarından biridir. Çünkü kullanılan ders materyali, öğrencinin öğrenme süreçlerini etkilediği kadar öğreticiyi yönlendirmesi açısından da oldukça kritik bir öneme sahiptir. Türkçenin yabancı ve ikinci dil olarak öğretiminde de materyal geliştirme süreçleri farklı basamaklarda değerlendirilmektedir. Hedef kitle ve hedef dil seviyesi başta olmak üzere birçok farklı unsur, materyal geliştirme sürecinde önemli rol oynamaktadır. Demirel (2011) materyal hazırlama ilkelerini sıraladığı çalışmasında bu ilkeleri şöyle sınıflandırmaktadır:

Anlamlılık, bilinenden başlama, çok örneklilik, görelilik, seçicilik, tamamlama, fonun anlamlılığı, kapalılık, birleştiricilik, algıda değişmezlik, derinlik, yenilik, basitlik, hedef-davranış ve öğrenciye uygunluk ilkesi.

Tomlinson “Dil Öğretimi ve Öğrenimi İçin Materyal Geliştirme” adlı eserinde iyi bir ders materyalinin şu sorulara cevap vermesi gerektiğini belirtmektedir:

“Yazar anlaşılır cümle yapılarını kullanıyor mu? Materyaller öğrenciler için ilgi çekici mi?

Bir öğretim ünitesindeki aşamalar yeterince geliştirildi mi?

Materyal, kusursuz mu ve deneyimsiz öğretmenlere rehberlik etmek için yeterince metodik mi?” (Tomlinson 2012, s. 147).

Görüldüğü üzere ders materyali hazırlama süreci oldukça yoğun ve detaylı bir ön çalışma süreci gerektirmektedir. Dil öğretiminde eksiksiz alan bilgisi ve pedagojik bilginin yanı sıra kültürlerarasılık ve ölçme-değerlendirme kriterlerinin tam olarak uygulanması ile etkili ders materyalleri üretilebilir. Bu metinlerde; kolaydan zora somuttan soyuta gidilen, dil öğretiminin temel ilkelerine uygun, öğrenci hazır bulunuşluğuna dikkat edilen ve dil kazanımları gözetilerek hazırlanmış ders materyalleri öğrenimi ve öğretimi en üst seviyeye taşıyacaktır.

Genelde dil öğretimi özelde yabancılara Türkçe öğretiminde dört temel dil becerisini geliştirme yollarından biri, ders materyallerinde kullanılan okuma ve dinleme metinleridir. Dil becerilerinin geliştirilmesi ve hedef dile ait sözcük hazinesinin artırılmasında en önemli becerilerin başında bu

alımlama/anlama becerileri gelmektedir. Anlama, okuyucunun/dinleyicinin metindeki girdileri alıp kendi hedefleri doğrultusunda işlediği bir süreçtir. Krashen de meşhur teorisinde dil ediniminin gerçekleşmesi için anlamlı girdilere maruz kalmak gerektiğini belirtir. Öğrenciler, okuma ve dinleme metinlerinde öğrendikleri yeni kelimeler ve dilsel yapıları; yazma ve konuşma gibi üretime yönelik becerilerde kullanırlar. Dolayısıyla gerek seviyeye gerekse kazanımlara uygun okuma/dinleme metinlerinin dil öğretiminde kullanılması oldukça önemlidir. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnindeki (CEFR/D-AOBM) ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programındaki (TYDÖP) yeterlik tanımları ile birlikte kelimelerin kullanım sıklıkları da dikkate alınarak; seviyelere uygun metinler seçmek hem sözcük dağarcığını geliştirir hem de dil ediniminin doğal bir şekilde gerçekleşmesine önemli bir katkı sağlar.

A. METİN VE ANLATI

TDK sözlüğünde metin: “Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst” olarak; anlatı ise “Roman, hikâye, masal vb. edebî türlerde bir olay dizisini anlatma biçimi, hikâyeleme, öyküleme, tahkiye” ifadeleri ile tanımlanır (TDK, 2022).

Güneş (2013) metin ifadesini; biçim, anlatım ve noktalamaya bağlı olarak duygu, düşünce veya isteklerin anlatıldığı bir araç olarak tarif eder. Erkul (2004) bir yazıyı oluşturan ve yazar tarafından bilinçli olarak bir araya getirilmiş ses, sözcük ve paragraflar olarak tarif ederken; Dilidüzgün (2017) ise metnin günlük hayatta bazı türlerle karşılaştığımız iletişimsel bir olgu olduğunu belirtmektedir. Eğitim bilimleri, edebiyat ve dil bilimi gibi alanlar kendi içinde çeşitli metin tasnifleri yapmıştır. Türkçe dersi öğretim programında metinler şu şekilde tasnif edilir:

- Bilgilendirici: anı, biyografi, dilekçe vb.
- Hikâye edici: hikâye, roman, tiyatro vb.
- Şiir: şiir, tekerleme, türkü vb. (MEB, 2019).

Günay (2013) ton, tip ve tür başlıkları altında değerlendirirken; Dilidüzgün (2017) ve Cemiloğlu da (2015) farklı metin tasniflerinde bulunmuştur.

Dil öğretiminde kullanılan metinler ise diğer metin sınıflandırmalarından daha farklı değerlendirilmelidir. Çünkü Açık ve İltar’ın da (2019) belirttiği gibi bir restoran menüsünden derin anlamlar içeren edebî metinlere kadar kullanılan tüm metinler birer dil öğretim materyalidir. Açık ve İltar, dil öğretim metinlerini oluşturulma amacına ve işlevlerine göre ikiye ayırırken; oluşturulma amacına göre kurgu ve otantik metinler, işlevlerine göre ise kullanım işlevli, edebî ve diğer metinler olarak üçe ayırırlar (Açık & İltar, 2019, s. 322). Türkçenin yabancı ve ikinci dil olarak öğretiminde alan yazın taraması yapıldığında ağırlıklı olarak üretilmiş ve otantik metin ayrımı yapıldığı görülmektedir. D-AOBM dil öğretiminde kullanılan metinleri sözlü ve yazılı metinler olarak ikiye ayırır. Çerçeve metin, doğası gereği okuma metinlerini dil öğretim materyalleri olarak değerlendirmekte ve buna göre sınıflandırma yapmaktadır.

Seviyeler dikkate alındığında A1 ve A2 seviyesinde üretilmiş metinler ağırlıklı olarak tercih edilmektedir. Bu seviyelerde otantik metin olarak ise restoran menüsü, yol tabelası gibi içeriğinde basit ve anlaşılması kolay dil öğeleri barındıran metinler kullanılabilir. Çünkü başlangıç seviyelerinde selamlaşma, adres tarifi, tanışma ve tanıtma, alışveriş yapma gibi basit iletişimsel yetiler öğrencilere verilmektedir. Öğrenciler, düzeye uygun kip ve zamanları kullanarak basit cümleler üretirler. Bunun için kısa diyaloglar, kısa yazılar, anlaşılması kolay tablo ve görsel araçlarla metinler oluşturulabilir. Özellikle başlangıç seviyelerinde dil bilgisel yapıları dikkat edilmelidir. Çünkü bu seviyelerde birleşik zamanlı fiiller, birleşik cümleler, mecaz anlamlar veya fiilimsilerin yoğun kullanıldığı ifadelerin öğrencileri zorlayacağı çok açıktır. B1 ve B2 düzeyi, özerk öğrenmenin başladığı dil düzeylerini ifade eder. Bu seviyelerde dil öğrencisi; uzmanlık gerektiren ve çok karmaşık olmayan metinleri anlayabilir, anlamını bilmediği kelimeleri metnin bağlamından çıkarabilir ve anlamayı geliştirmek için farklı okuma stratejileri kullanabilir. C1 seviyesinde ise dil öğrencisi uzmanlık alanı dışındaki metinleri, anlatı türündeki yazıları ve mesleki yazıları da kapsayan metinleri anlayabilecek düzeye erişmiştir.

Berger'in olaylar dizisinden oluşan kısa öyküler, Kıran'ın (2000) bir olayın yeniden sunumu olarak tarif ettikleri anlatı metinleri, C1 seviyesi dil öğretim materyallerinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Yüksel (2007) anlatıları gerçek ve kurgusal olarak ikiye ayırır. Bu bakış açısından hareketle bir sosyoloji veya tarih metni gerçek anlatıya girerken edebî metinler kurgusal anlatıyı ifade eder. Aynı çalışmada bu iki anlatı türünün arasında keskin çizgiler olmadığı ve örtüşebileceği belirtilmektedir (Yüksel, 2007, s. 158). Olay örgüsü, zaman, mekân ve kişiler ise bu türün temel unsurlarıdır.

Her ne kadar dil öğretimi amacıyla yazılmamışsa da otantik metinler dilin en doğal hâlini bünyesinde barındırır ve bu özgün metinler içinde kuşkusuz dilin en üst seviyede kullanımına edebî metinlerde rastlarız. Edebî metinlerin dil öğretiminde kullanımı karşımıza ağırlıklı olarak B1 ve sonrasında, genellikle B2 ve C1 seviyelerinde çıkmaktadır. Bu metinler, özgün bir anlayışla verilebileceği gibi değiştirim/sadeleştirme diye isimlendirilen işlemlerden geçebilir.

Tablo 1. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni Okuduğunu Kavrama Yeterlikleri (D-AOBM, s. 58)

C1	Zor bölümleri tekrar okuyabilmesi koşuluyla kendi uzmanlık alanıyla ilgili veya uzmanlık alanı dışında uzun ve karmaşık metinleri ayrıntılı bir şekilde anlayabilir. Tekrar okuma fırsatı olması ve kaynak araçlara erişebilmesi koşuluyla edebî yazılar, gazete veya dergi makaleleri ve uzmanlık alanına ait akademik ve mesleki yayımları da kapsayan çok çeşitli metinleri anlayabilir.
----	---

Tablo 2. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni Genel Sözlü Kavrama Yeterlikleri (D-AOBM, s. 52)

C1	Ara sıra bazı ayrıntıları -özellikle aşına değilse- doğrulamaya ihtiyaç duysa bile kendi alanı dışındaki soyut ve karmaşık konular hakkında uzayan söylemi takip edebilecek kadar anlayabilir. Üslubundaki geçişleri fark edip takdir ederek çok çeşitli deyimse ifadeleri ve gündelik anlatımı tanyabilir. Anlaşılır biçimde yapılandırılmadığında ve ilişkiler açıkça belirtilmeyip yalnızca ima edildiğinde bile uzayan söylemi takip edebilir.
----	---

Tablo 3. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni Serbest Zaman Etkinliği Olarak Okuma Yeterlikleri (D-AOBM, s. 63)

C1	Belli bölümleri yeniden okuyabilmesi ve dilerse kaynak araçlara ulaşabilmesi koşuluyla çeşitli edebî metinleri okuyabilir ve fark edip takdir edebilir. Dilin standart biçiminde veya aşına olduğu bir ağzında üretilmiş çağdaş edebî ve kurgu olmayan metinleri, biraz zorluk yaşayarak ve örtük anlam ve fikirleri fark edip takdir ederek okuyabilir.
----	---

Tablo 4. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Yaratıcı metinlere (edebiyat dâhil) yönelik kişisel görüşleri ifade etme Yeterlikleri (D-AOBM, s.111)

C1	Eserin belli özelliklerine tepkisini ana hatlarıyla ortaya koyarak ve bu özelliklerin önemini açıklayarak bir esere yönelik kişisel yorumlamasını ayrıntılı şekilde betimleyebilir. Bir eserdeki bir karaktere yönelik kişisel yorumlamasını (karakterin psikolojik/duygusal durumu, eylemlerinin güdülleri ve bu eylemlerin sonuçları) ana hatlarıyla belirtebilir
----	---

D-AOBM, edebî metinleri “yaratıcı metinler” başlığı ile tanımlamaktadır. Aynı zamanda hayal gücü ve kültürel unsurların önemli eserleri olan bu metinleri, dilin temel başvuru metinleri arasında görmektedir (2021, s. 110).

B. METİN DEĞİŞTİRİM

Metin değiştirim/sadeleştirme, bir anlatı metninde bazı değişiklikler yaparak onu dil öğretim materyali hâline getirmektir. Ancak bu işlemler dizisi, yeni metni yalnızca söz dizimine veya dil bilimsel yapılaraya uygun duruma getirmek değildir. Bağlamdan koparak ve metni doğal akıştan uzaklaştırarak yapılacak bir değiştirim, okuma/dinleme metnini amacından uzaklaştırır. Yazıcı, edebî metnin uyumlu bir yapı olduğunu ve üzerinde değişiklikler yapılsa dahi bu uyumlu yapının bozulmaması gerektiğini belirtir (Yazıcı, 2004, s.50). Bakan, yüksek lisans tezinde metin sadeleştirmenin sözcük ve dil bilimsel bağdaşıklık ölçütleri ile uygun, aynı zamanda özgün metne olabildiğince yakın bir çizgide ilerlemesi gerektiğini belirtmektedir (Bakan, 2012, s.5). Metnin seçimi bir diğer önemli husustur. Anlatmaya ve göstermeye bağlı metinler okuyucuda merak duygusunu ve okuma isteğini artırır, ayrıca kültürlerarası iletişime katkıda bulunur. Ancak doğaldır ki metaforik unsurların yoğun, metnin yüzey ve derin yapısının birbirinden uzak ve çizgisel zaman anlayışının bozulduğu edebî metinler dil öğrencisini zorlayacaktır. Unutulmamalıdır ki yabancı ve/veya ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde amacımız; öğrenciye bir edebî zevk kazandırmak değil Türkçe öğretmektir. Dolayısıyla dil öğretim materyallerinde; anlaşılması zor, girift yapıları, felsefi derinlikleri olan anlatılar yerine olay öyküleri, tiyatro metinleri, şiirler veya bazı roman parçalarının kullanılması dil öğretimi yaklaşımına daha uygun olacaktır. Süner, metin seçiminde iki temel unsurdan bahsetmektedir, bunlar: Metnin hem yerel hem evrensel kültürel unsurları barındırması ve eserin dilinin olabildiğince imgelerden arındırılmasıdır (Süner, 2018, s. 34). Durmuş ise metin değiştirimin dil bilimsel unsurlarından bahsettiği çalışmasında şu işlemlerin yapılarak yeni bir metin oluşturulduğunu belirtir: “özetleme, sadeleştirme, kısaltma, bölme, açıklama, genişletme, birleştirme, yerine koyma, düzenleme, düşürme ve eksiltme” (Durmuş, 2013, s. 83). Brown’un (2011) metin sadeleştirme ölçütlerine baktığımızda ise “metindeki tüm girdilerin korunduğu, metnin özel olarak öğrenciler için hazırlandığı ve belli derecede özgün olan metinler” olarak üçlü bir sınıflandırma yapılmaktadır. Brown, yalnızca sadeleştirme işlemlerinden geçmiş metinlerin değil otantik metinlerin de dil öğretiminde değiştirilmeden kullanılabileceğinden bahseder. D-AOBM de C1 seviyesi için, öğrencinin edebî metinleri okuyabileceğini ve bu metinleri fark edip takdir edebileceğini belirtir” (D-AOBM, 2021, s. 63). Ghaffari (2020) “Dil Seviyelerine Uygun Edebî Metin Uyarlama” adlı doktora tezinde, edebiyat eserlerinin dilin temel ve vazgeçilmez kaynakları olduğunu; bu sebeple dil öğretim metinlerinde mutlaka kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

C. YÖNTEM

Çalışma kapsamında konuyla ilgili yapılan araştırmalar tarandıktan sonra nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizine dayalı betimsel bir çalışma yapılmıştır. Yabancılara Türkçe öğretimi kitap setleri evreninden Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar için Türkçe seti C1 kitabı örneklem olarak alınmış ve alan yazınındaki uygulamalar da dikkate alınarak yorumlayıcı bir yaklaşımla değerlendirme yapılmıştır.

D. BULGULAR

Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar için Türkçe setinde edebî metinlerden, okuma ve dinleme metni olarak oldukça faydalandığı gözlemlenmektedir. B1 ve B2 düzeyi kitaplarda “Eskici, Karagöz ve Hacivat, Don Kişot ve Yardımcısı, Tuz Masalı, Fahrenheit 451, Zümrüdü Anka Kuşu, Narkisos bölümlerinde edebî türlerden faydalanılmıştır. Toplam yirmi bölümün bulunduğu C1 düzeyi kitabında ise tablo 5’te tasnif edilen bölüm ve aktivitelerde edebî metinlerden yararlandığı tespit edilmiştir. Bu metinlerden altısı okuma altısı dinleme aktivitelerinde kullanılmıştır. Dinleme becerilerinde kullanılan metinler, boşluk doldurma ve dinlediğini anlama aktiviteleri olarak değerlendirilmiştir. Bu metinlerden bazıları otantik metin olarak kullanılmış, bazıları sadeleştirilmiş/değiştirilmiştir. Bazı metinler ise materyal tasarımcısı tarafından yeniden yazılmıştır.

Tablo 5. C1 Kitabı Alımlama Becerilerinde Yararlanılan Edebî Metinler

Bölüm/Aktivite Adı	Faydalanılan Eser ve Yazar	Tür	Beceri
Beyaz Gemi	Beyaz Gemi/ Cengiz Aytmatov	Roman	Okuma
Bir Arayışın Hikâyesi: Küçük Kara Balık	Küçük Kara Balık/Samed Behrengi	Öykü	Okuma
Ah Şu Gençler	Ah Şu Gençler/Turgut Özakman	Tiyatro	Okuma
Hırsız	Ahmet Haşim	Öykü	Okuma
İnsanlığın Sınavı	Önce Ekmekler Bozuldu/Oktay Akbal	Öykü	Okuma
Şiir Ülkesinin Mısralarında Gezinti	Ayla Oral, Aşık Veysel, A.H.Tanpınar vd.	Şiir	Okuma
Yusuf ile Züleyha	Yusuf u Züleyha/ Şeyyad Hamza, Molla Camii, Hamdullah Hamdi vd.	Mesnevi	Dinleme
Cebeci İstasyonu ve Sen	Cebeci İstasyonu ve Sen/Yavuz Bülent Bakiler	Şiir	Dinleme
Arkadaşım Badem Ağacı	Arkadaşım Badem Ağacı/Aziz Nesin	Şiir	Dinleme
Martı Jonathan	Martı/Richard Basch	Öykü	Dinleme
Kitaplarda Ölmek	Kitaplarda Ölmek/Behçet Necatigil	Şiir	Dinleme
Dinleme Bölümü	Bir İlkbahar Hikâyesi/Sait Faik Abasıyanık	Öykü	Dinleme

Veriler incelendiğinde örneklemimizde öykü türünde beş, roman türünde bir, mesnevi türünde bir, şiir türünde altı ve tiyatro türünde bir eserin kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu eserlerin üçü dünya edebiyatından diğerleri ise Türk edebiyatından tercih edilmiştir. Sekiz metin okuma, altı metin ise dinleme etkinliklerinde kullanılmıştır. Yedi metin ana etkinlik metni olarak kullanılmış, diğerleri ise ana metne ek aktivite materyalleri olarak tasarlanmışlardır. Metinlerden sonra düzeye uygun olarak çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular; boşluk doldurma, cümle tamamlama, doğru/yanlış ve eşleştirme gibi metin altı etkinlikleri hazırlanmıştır. Ayrıca bu metinler incelendiğinde içerdikleri kültürel kodların; evrensel değerlere ve insan sevgisine vurgu yapan dolayısıyla kültürlerarası etkileşime uygun metinler oldukları tespit edilmiştir.

Sonuç

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında anlatı metinlerinin dil öğretim materyali olarak kullanımı hakkında yapılan lisansüstü tezlerin sayısı son yıllarda oldukça artmıştır (Akıncılar, 2018; Ay, 2021; Bakan, 2012; Eroğlu, 2015; Ghaffari, 2020; Özmen, 2019; Süner, 2018; Temizyürek, 2021; Tuğrul, 2021; Yayan, 2019 vd.). Alan yazın tarandığında yapılan çalışmaların okuma becerisi üzerine yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Ancak alımlama becerilerinin bir diğer unsuru olan dinleme becerisi üzerinde pek çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar için Türkçe C1 setinde görüldüğü üzere edebî metinler, ders materyali olarak sadece okuma becerisinde değil aynı zamanda dinleme becerilerinde de kullanılabilir. Dil öğretimi bir bütündür ve dilin en üst seviyede kullanıldığı edebî metinlerin tüm anlama becerilerini geliştireceği şüphesizdir.

C1 seviyesi yetkin dil seviyesi olarak tanımlanmaktadır ve bu seviyedeki öğrenci en karmaşık metinleri dahi anlayabilir. Dolayısıyla otantik veya değiştirilmiş/sadeleştirilmiş edebî metinler rahatlıkla bu seviyede kullanılabilir. Ancak örnekleme de tespit edildiği üzere bazı metinlerle ilgili bilgi verilerek o metnin tamamı veya bir bölümü materyal hazırlayıcısı tarafından tekrar yazılabilir/yaratılabilir. Bu durum alan yazında her ne kadar metin değiştirim/sadeleştirme başlığı altında incelenirse bile daha farklı üçüncü bir başlık altında değerlendirilebilir. Uyarlamalar sadece dil bilimsel yapılar, söz dizimi veya söz varlığını kapsamaz. Bazen içerik bakımından da metin değiştirilebilir hatta yeniden yazılabilir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan anlatı metinleri ile ilgili tezler ve akademik çalışmalar ağırlıklı olarak öykü ve roman türleri üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak örnekleme incelenen TÖMER setinde görüldüğü üzere halk hikâyeleri, şiirler, destanlar, mitolojik metinler vd. birçok edebî metin özellikle orta ve ileri düzey dil öğretim materyallerinde kullanılabilir. Bilindiği üzere C1 seviyesinde sınırlamalar oldukça azalmıştır ve bu düzey farklı metinleri kullanmaya uygundur.

Eğer edebî metinde sadeleştirme/değiştirim işlemi yapılacaksa metin dil bilimsel ölçütlerle beraber dil öğretiminin söz varlığı, ölçme değerlendirme kriterleri, düzey yeterlikleri, barındırdığı kültürel öğeleri gibi unsurlara dikkat edilmeli aynı zamanda metnin doğal akışı, olay örgüsü ve üslubu bozulmamalıdır.

Ders materyalleri hazırlanırken dikkat edilen hususlardan biri de hangi yaş grubu için hazırlandığıdır. Metin seçiminde de buna dikkat edilmelidir. Bu hususta Millî Eğitim Bakanlığının tavsiye ettiği yüz temel eser ve/veya benzeri seçkiler dikkate alınabilir; Türkçenin yabancılara öğretimi sahası için böyle seçkiler oluşturulabilir.

Dil öğretim setlerinde kullanılan metinlerin kültürlerarası iletişim ve etkileşime doğru katkı yapması, insanî evrensel değerleri yansıtması da öğretim ve öğrenime katkı sağlayacaktır. Örnekleme bir Türkçe öğretim setidir ve doğal olarak bu sette Türk edebiyatı eserleri ağırlıklı olarak kullanılmış, dünya edebiyatından eserlere de yer verilmiştir. Gerek metin tercihleriyle gerekse seçilen metinlerin işleniş tarzıyla kültürlerarası etkileşime olumlu anlamda katkıda bulunulmuştur.

Doğru metin seçimi önemlidir. Metaforik yapısı güçlü, yüzey ve derin yapısı birbirinden uzak, çizgisel zaman akışının sık sık bozulduğu metinlerin tüm düzeylerde anlaşılması zordur. Edebî metinler

her ne kadar dilin en yetkin, en kristalize kullanımını sunsa da dil öğreticisinin hedefinin öğrenciye estetik zevk kazandırmak değil dil öğretmek olduğu; kullanılan bu metin parçalarının da birer dil öğretim materyali olduğu unutulmamalıdır.

Etik Kurul İzni

Bu makale, etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Kaynakça

- Akıncılar, A. (2018). *Türkçe öğrenen yabancılar için Dede Korkut hikâyeleri'nin B1 düzeyinde sadeleştirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ay, S. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretimi için Sait Faik Abasıyanık'ın 'Birtakım İnsanlar' adlı hikâyesinin B1 seviyesine sadeleştirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bakan, H. (2012). *Yabancılara Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde bir sadeleştirme denemesi: Sait Faik Abasıyanık, "Meserret Otelı"* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
- Cemiloğlu, M. (2015). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Alfa Aktüel Yayınları.
- Council of Europe (2020). *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment companion volume with new descriptors, language policy programme education policy division education department council of Europe, Strasbourg 2001 / 2018 / 2020*.
- D-AOBM (2021). "Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi" *Öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. MEB Yayınları.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem Akademi.
- Dilidüzgün, Ş. (1995). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazımsal metinler* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilidüzgün, Ş. (2017). *Metindilbilim ve Türkçe öğretimi*. Anı Yayınları.
- Durmuş, M. (2013). Metin değiştirimin dilbilimsel süreçleri üzerine. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 6(4), 391-408.
- Erkul, R. (2004). *Cümle ve metin bilgisi*. Anı Yayınları.
- Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Ömer Seyfettin'in üç nasihat hikâyesinin yabancılar için Türkçe öğretimi için sadeleştirme denemesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ghaffari, R. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretiminde dil yeterliliklerine uygun edebî metin uyarlama* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günay, D. (2001). *Metin bilgisi*. Multilingual Yayınları.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- İltar, L. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin farklı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İltar, L., & Açık A. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin türlerinin sınıflandırılması ve ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin değerlendirilmesi. *Türkiyat Mecmuası - Journal of Turkology*, 29(2), 311-346.

- Kıran, A. Z., & Kıran, Z. (2000). *Yazımsal okuma süreçleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon.
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Özçalışkan, Ş. (1996). Vladimir Propp'un biçimbilimsel yaklaşımı çerçevesinde bir Keloğlan masalının incelenmesi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, (7), 59-75.
- Özmen, C. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin değiştirme teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Süner, R. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazımsal metinlerin B1 düzeyine uyarlanması: Eskici örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- TDK. (2022). *Güncel Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Temizyürek, M. (2021). *Yabancılar için Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki okuma metinlerinin betimlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tomlinson, B. (2012). *Materials development for language learning and teaching*. *Language teaching*. Cambridge University Press.
- Tuğrul, F. (2021). *Yabancılar için Türkçe öğretiminde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde Refik Halit Karay'ın 'Şeftali Bahçeleri' adlı hikâyesinin A1-A2 düzeyine göre sadeleştirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kilis 7 Aralık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- TYDÖP. (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*.
- Uzun, L. (2013). *Anlatı çözümlemesi*. İçinde S. Özsoy & Z. Erk Emeksiz (Eds.). *Genel dilbilim II* (ss. 182-210). Anadolu Üniversitesi Yay.
- Yayan, H. (2019). *Yabancılar için Türkçe öğretiminde Refik Halit Karay'ın eskici ve testi adlı hikâyelerinin A2 seviyesine uyarlanması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, N. (2004). *Anlatı metinlerde ön ve arka planı belirginleştiren dilsel görünümeler: Türkçe üzerine gözlemler* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, N. (2017). Kurmaca anlatılarda kahramanın sunumu: Metinleştirme stratejisi olarak gönderim ve eksiltme. *Türkbilig*, (34), 117-134.
- Yılmaz, Y. (2021). *Yabancılar için Türkçe öğretimi kapsamında Ömer Seyfettin'in bazı hikâyelerinin B1 seviyesine uyarlanması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, G. H. (2007). Anlatısal metinler ve kısa öykü. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 153-174.

